

предметами і циклами навчання: у предметах природничого й гуманітарного циклу переважає пізнавальна діяльність, а також присутня ціннісно-орієнтована діяльність; мистецького спрямування – естетична діяльність. Комунікативну діяльність у повній мірі ще належить увести до освітньому процесу Нової української школи.

4. Процес вивчення інтегрованих курсів за вибором базується з одного боку на інтеграції психічних процесів особистості учня – вольових, емоційних, інтелектуальних, інтуїтивних, що забезпечує формування цілісності знання через способи проектно-технологічної діяльності, з іншого – інтеграції фізіологічних, соціальних, творчих, естетичних і духовних потреб, що забезпечує позитивну мотивацію учіння.

Педагогічна практика впровадження Нової української школи на рівні початкової освіти показує, що спроба реалізації завдань технологічної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» унеможлиблює формування в учнів предметної проектно-технологічної компетентності, використання потенціалу інтеграційних можливостей галузі для їхнього всебічного розвитку. Зміст технологічної галузі у підручниках нового покоління «Я досліджую світ» представлений фрагментарно і не забезпечує в повній мірі реалізацію чинних освітніх типових програм. Виявлені негативні явища спонукають до серйозних досліджень змісту технологічної освітньої галузі на рівні базової та профільної середньої технологічної освіти, попередження ймовірних руйнівних процесів.

Література.

1. Мачача Т. С., В. В. Юрженко Стратегії розвитку технологічної освіти в середній загальноосвітній українській школі: наскрізність змісту і структури. *Український педагогічний журнал*. 2017. Вип. 2. С. 58-68.

2. Мачача Т. С. Основні підходи до розроблення змісту курсу за вибором «Проектування виробів в етностилі». *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік*. К. : Інститут педагогіки, 2018. С. 210-211.

ПІДРУЧНИК ФІЗИКИ ЯК ЗАСІБ ДІАГНОСТИКИ СФОРМОВАНOSTІ СКЛАДНИКІВ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ

Мельник Ю. С.,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу біологічної,
хімічної та фізичної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Одним із напрямів удосконалення базового курсу фізики є посилення компетентнісної спрямованості вимог до рівнів навчальних досягнень учнів. Підвищення ролі особистісного чинника в засвоєнні предметного матеріалу зумовлює переосмислення не лише змісту курсу, а й технологій контролю та оцінювання знань, представлення освітніх результатів у проекціях на компетентності як прояв застосування набутого пізнавального досвіду в конкретних життєвих ситуаціях.

Важливим засобом діагностики сформованості складників предметної компетентності учнів гімназії має стати підручник фізики нового покоління, зміст та методичний апарат якого створено на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів.

Компетентнісно-орієнтовані підручники містять відповідні тестові завдання, якими визначається неперервний спектр готовності й здатності учнів до використання набутих предметних знань, умінь і ціннісних ставлень у практичній діяльності. Застосування педагогічних тестів забезпечує вірогідність і порівнянність освітніх результатів учнів, усебічність і об'єктивність оцінювання їхньої навчальної діяльності. Зміст тестів підручника має корелювати із відповідними завданнями зовнішнього незалежного оцінювання та підлягати загальноприйнятим критеріям і статистичним вимогам – валідності, надійності, складності, диференціюючій здатності тощо.

У результативному складнику сучасних підручників виокремлюють такі основні компоненти: державні вимоги, очікувані результати, рівні сформованості компетентностей, критерії, показники, інструменти тощо. Процедури оцінювання задаються на основі співвіднесення державних вимог щодо засвоєння учнями змісту навчання фізики, очікуваних програмних результатів із рівнями сформованості компетентностей. Контрольно-оцінювальний модуль підручників фізики гімназії містить систему вправ (завдання й запитання), інструктивні матеріали (пам'ятки, вказівки, алгоритми, зразки тощо), засоби стимулювання пізнавального інтересу, тестові завдання тощо.

Значні функціональні можливості у процесі діагностики сформованості предметних знань і відповідних способів діяльності, здатності й готовності застосовувати вивчене у різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях, уміння висловлювати власні судження, висновки й обґрунтовувати їх, здійснювати логічні умовиводи, оцінювальні дії належать завданням і запитанням, які утворюють цілісну дидактичну систему, що складається з різних типів компетентісно орієнтованих задач і запитань – тренувальні, обчислювальні, якісні, графічні, творчі та розташуванню їх у підручнику з урахуванням основних етапів процесу навчання – сприйняття предметного матеріалу, його усвідомлення й осмислення (розуміння, закріплення, самоконтроль, застосування на практиці) з метою організації різних видів діяльності та комунікації між учасниками освітнього процесу (самостійної, фронтальної, групової, навчально-дослідної та проектної) тощо.

Структурно-методичний апарат оновлених підручників також має бути спрямованим на виявлення компетентностей учнів, що досягається відповідною рубрикацією. Стосовно системи завдань і вправ у підручниках використовують як традиційні, так і оновлені назви: «Виконайте завдання», «Дайте відповіді на запитання», «Що я знаю і вмію», «Можу пояснити», «Завдання для самоперевірки», «Перевіряємо власні знання», «Тестові завдання», «Виявляємо предметну компетентність» тощо. Головне – щоб «нова» назва рубрики відображала оновлений компетентісно орієнтований зміст завдань.

Тестові завдання підручника мають різні формати: закритої форми (із множинним вибором відповіді) – найпоширеніші в педагогічній практиці; відкритої (із короткою або розгорнутою відповіддю та на доповнення) – потребують самостійного запису відповіді; на встановлення відповідності між елементами двох множин; із визначення правильної послідовності – вимагається вибудувати такий порядок дій чи суджень, який би відповідав істинному твердженню або вірогідному алгоритму діяльності. Вони можуть бути розміщені як після логічно завершених блоків навчального матеріалу, так і в тексті окремого параграфу переважно як запитання для самоконтролю, як засіб створення проблемних ситуацій, виявлення суперечностей і шляхів вирішення проблеми, активізації мисленнєвої діяльності тощо.

У підручниках М. Головка та ін. є рубрика «Виявляємо предметну компетентність», в якій представлено 15 тестових завдань, розподілених за рівнями (з вибором однієї правильної відповіді, на встановлення відповідності та послідовності, відкриті завдання з короткою відповіддю). Підручники В. Сиротюка містять наприкінці кожного розділу тести, кожен з яких складається із 12-ти завдань з одиничним вибором. У підручниках Т. Засекіної наявні рівневі тестові завдання із вибором однієї правильної відповіді, на відповідність, відкритої форми з короткою відповіддю. У підручниках В. Бар'яхтара учням пропонують тренувальні тестові завдання з комп'ютерною перевіркою на електронному освітньому ресурсі «Інтерактивне навчання». З огляду на це, сучасний підручник фізики гімназії має містити підсистему контролю, самоконтролю та оцінювання результатів навчальної діяльності, що дає змогу виявляти рівень сформованості складників предметної компетентності.

Можливості компетентісно орієнтованого підручника фізики у формуванні навичок виконання різних форм тестових завдань обмежені внаслідок його багатофункціональності. Через лімітовані ергономічними та програмними нормами обсяги він не може містити значну кількість різнопланових вправ.

Відповідність оновленого підручника цілям і завданням компетентісно орієнтованої освіти визначається наявністю метапредметних завдань, пов'язаних з організаційними, рефлексивно-оцінювальними, інформаційно-пізнавальними, комунікативними та емоційно-ціннісними видами діяльності. У процесі створення підручників базового курсу фізики актуальними є дослідження їхнього контрольно-оцінювального потенціалу, посилення компетентісної спрямованості системи вправ, використання тестових завдань тощо.